

Євгенія Дуліба,

доктор юридичних наук, професор, професор
кафедри конституційного права і галузевих
дисциплін Навчально-наукового інституту
права Національного університету водного
господарства та природокористування
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2651-4977>

ДЕЯКІ ПИТАННЯ СТАЛОГО УПРАВЛІННЯ ВОДНИМИ РЕСУРСАМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ КЛІМАТИЧНИХ І ЕКОЛОГІЧНИХ ЗАГРОЗ

У статті досліджується питання сталого управління водними ресурсами України в умовах кліматичних і екологічних загроз.

Проведено аналіз нормативно-правових актів, які приймалися протягом незалежності до початку війни України з питань забезпечення раціонального використання і охорони вод, а також відтворення водних ресурсів і зроблено висновок, що накопичення численних екологічних проблем у сфері використання, охорони та відтворення водних ресурсів призвело до виникнення проблем забруднення, виснаження водних ресурсів та деградації водних екосистем. Війна в Україні поглибила наявні проблеми, спричинила масштабні забруднення водних ресурсів, деградацію прибережних і морських екосистем, та чітко продемонструвала важливість екологічної безпеки як невід'ємної складової національної безпеки України.

Розкрито сучасний стан державної екологічної політики у сфері використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів. Звернуто увагу на важливості діяльності Державної екологічної інспекції за проведенням аналітичної і стандартизованої оцінки шкоди та збитків, завданих внаслідок збройної агресії російської федерації.

Зроблено висновок, що подолання наслідків війни та забезпечення екологічної безпеки водних ресурсів є можливим лише за умови поєднання екологічної, економічної та соціальної складових у процесі відновлення та розвитку. У цьому контексті ключову роль набуває не лише належне формування державної екологічної політики, а й ефективність її практичної реалізації, оновлення підходів до публічного адміністрування, налагодження міжвідомчої взаємодії та активне залучення наукового потенціалу. Такий комплексний підхід сприятиме створенню стійкої та дієвої системи сталого управління водними ресурсами в Україні, здатної адекватно реагувати на сучасні кліматичні та екологічні загрози.

Ключові слова: водні ресурси, охорона навколишнього природного середовища, публічне адміністрування, зміна клімату, екологічна політика, екологічна безпека, відшкодування збитків, завданих російською федерацією

Dulib Ye. Some issues of sustainable management of water resources of Ukraine in conditions of climatic and ecological threats

The article deals with the issue of sustainable management of Ukraine's water resources in the context of climatic and environmental threats.

An analysis of normative legal acts that were adopted during the independence before the war of Ukraine on the issues of ensuring the rational use and protection of waters and the reproduction of water resources are carried out. It is concluded that the accumulation of numerous environmental problems in the use, protection, and reproduction of water resources led to the problems of pollution, depletion of water resources, and degradation of water ecosystems. The war in Ukraine has deepened existing problems, caused large-scale water resource pollution and degraded coastal and marine ecosystems, and demonstrated the importance of environmental security as an integral part of Ukraine's national security.

The state's ecological policy of use and protection of water and reproduction of water resources is disclosed. Attention is drawn to the importance of the activities of the State Environmental Inspectorate of Ukraine for the analytical and standardized assessment of damage and damage caused as a result of the armed aggression of the Russian federation.

It is concluded that overcoming the consequences of war and ensuring Ukraine's water security is possible only through a combination of environmental, economic, and social components is used in restoration and development. In

this context, the critical role is the proper formation of the state environmental policy and the effectiveness of its practical implementation, updating approaches to public administration, establishing interagency cooperation, and actively involving scientific potential. Such an integrated approach will contribute to creating a sustainable and effective system of sustainable water management in Ukraine, capable of adequately responding to modern climatic and environmental threats.

Keywords: *water resources, environmental protection, public administration, climate change, environmental policy, environmental safety, compensation for damage caused by russian federation.*

Постановка проблеми. Ефективна охорона навколишнього природного середовища, раціональне природокористування та забезпечення екологічної безпеки є фундаментальними чинниками, без яких неможливо досягнення сталого розвитку будь-якої держави світу. В умовах сучасних екологічних викликів проблема використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів в Україні набуває особливості актуальності. Зростання антропогенного навантаження, забруднення поверхневих і підземних вод, негативний вплив зміни клімату, а також війна в Україні призвели до виникнення екологічних загроз та поглиблення проблеми екологічної безпеки водних ресурсів України, активізували необхідність забезпечення захисту навколишнього природного середовища, зменшення втрат, завданих екосистемі під час війни, що передбачає не лише ліквідацію наслідків руйнувань, а й відновлення водних екосистем, впровадження комплексного підходу до сталого управління водними ресурсами, посилення екологічного контролю, оновлення стратегічних підходів у сфері публічного адміністрування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання сталого управління водними ресурсами, забезпечення їх раціонального використання і охорони, а також відтворення водних ресурсів є об'єктом постійних досліджень вітчизняних науковців. Лише за останні роки вчені розглядали питання правового регулювання охорони вод (Д.Буцьких [1]; Є. Легеза і Ю. Легеза [2]), формування ефективної державної екологічної політики та забезпечення екологічної безпеки (К. Рогозіннікова [3], К. С. Л. Кузнецова, Ю. Горбаченко, К. Пасинчук [4], В. Безсонний [5], здійснення публічного адміністрування (О. Царенко і Стецун [6], К. Рябець [7]), а також сучасного стану водних ресурсів (Г. Хаєцький, Ю. Антонюк [8], Н.Каннуннікова, О. Гайдучок, Р. Томашевський, Ю. Воробйов, Г. Князева, А. Сакун, О. Шестопалов [9]. Незважаючи на значний внесок зазначених дослідників у вивчення проблематики водних ресурсів, багато аспектів залишаються недостатньо дослідженими, що і зумовлює актуальність подальших наукових розвідок у даному напрямі.

Мета дослідження – пізнати особливості управління водними ресурсами України в умовах кліматичних і екологічних загроз.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вода є основою сталого розвитку та має вирішальне значення для добробуту людей, соціально-економічного розвитку держави, відновлення та захисту біорізноманіття, адаптації до зміни клімату та пом'якшення його наслідків, збереження життєво важливих ресурсів планети. Водні ресурси відіграють вирішальну роль у досягненні Цілей сталого розвитку ООН, а тому забезпечення ефективного їх використання, охорона та відновлення є одним з пріоритетних завдань будь-якої розвиненої країни світу та країни, що розвивається.

Відповідно до статті 95 Водного кодексу України усі водні об'єкти України (поверхневі води, підземні води та джерела, внутрішні морські води та територіальне море) підлягають охороні від забруднення, засмічення і вичерпання [10]. Для забезпечення виконання цього положення в Україні формується державна політика у сфері раціонального використання, охорони та відновлення водних ресурсів, затверджуються відповідні загальнодержавні, міжнародні та місцеві програми, а також здійснюється публічне адміністрування, державний та громадський контроль [11].

На жаль, слід констатувати той факт, що протягом усього періоду незалежності України економічний розвиток держави супроводжувався незбалансованою експлуатацією природних ресурсів, низькою пріоритетністю питань захисту довкілля, що унеможливлювало досягнення сталого розвитку [12]. Накопичення численних екологічних проблем у сфері використання, охорони та відтворення водних ресурсів призвело до виникнення проблем забруднення, виснаження водних ресурсів та деградації водних екосистем, що становить серйозну екологічну загрозу для довкілля, економіки та сталого розвитку держави в цілому.

Ще у постанові Верховної Ради України від 05.03.1998 № 188/98-ВР «Про основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки» зазначалося, що «...для екосистем більшості водних об'єктів України властиві елементи екологічного та метаболічного регресу...», а тому пріоритетними напрямками охорони довкілля та раціонального використання природних ресурсів були покращення екологічного стану басейнів рік України та

якості питної води, запобігання забрудненню Чорного та Азовського морів та покращення їх екологічного стану [13]. Вже у Концепції національної екологічної політики України на період до 2020 року зазначалося про актуальність розроблення оновленої національної екологічної політики через найвищий рівень споживання водних ресурсів в Україні, порушену здатність значної частини водних об'єктів до самоочищення, а також перевищення обсягу скидання забруднених вод у річки. Як наслідок цього, основними цілями національної екологічної політики було визначено знову ж таки підвищення якості поверхневих і підземних вод та зниження рівня забруднення водних ресурсів, покращення екологічної ситуації в цілому та підвищення рівня екологічної безпеки [14].

Надалі питання забруднення поверхневих, підземних та морських вод, виснаження водних ресурсів та деградації водних екосистем порушувалося в Основних засадах (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2020 року (2011) [15], Концепції реформування системи державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього середовища (2017) [16], Основних засадах (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2030 року (2019) [12], Національному плані дій з охорони навколишнього природного середовища на період до 2025 рік (2021) [17], Морській природоохоронній стратегії України (2021) [18], Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року (2021) [19]. Однак попри чітке усвідомлення складної ситуації у сфері використання та охорони водних ресурсів, а також формулювання відповідних цілей і завдань у нормативно-правових актах, жоден із вищезазначених документів не забезпечив комплексного, ефективного та сталого вирішення наявних проблем.

Тривале нераціональне використання природних ресурсів, недоліки господарського планування, екстенсивне ведення господарства залишковим принципом виділення коштів на водоохоронні цілі, низький рівень використання у водогосподарській практиці товарно-грошових відносин, недостатній рівень фінансування наукових досліджень у галузі водокористування, безконтрольне і без урахування місцевих умов розвитку енергетики, хімічної та металургійної промисловості ускладнювало вирішення проблем у сфері використання, охорони та відтворення водних ресурсів [20, с.4]. До того ж недостатність практичної реалізації, фрагментарність підходів, обмеженість фінансування, слабка міжвідомча координація, неналежна практика публічного адміністрування у сфері використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів призвели до того, що забруднення, виснаження водних ресурсів та деградація водних екосистем і надалі залишаються актуальними загрозами екологічної безпеки України.

Особливого занепокоєння додає і те, що зміна клімату посилює ці негативні тенденції. Зменшення стоку весняних водопіль, які становили головну частину річного об'єму стоку річок, збільшення частоти паводків, що призводять до катастрофічних затоплень значних територій, підвищення температури, осушення боліт в минулому та подальше висихання водно-болотних угідь та озер, скорочення обсягів атмосферних опадів призвели до того, що сьогодні Україна належить до числа найменш водозабезпечених країн Європи [19].

Війна в Україні призвела до ускладнення екологічної ситуації з водними ресурсами та створила нові глобальні загрози для забезпечення водної безпеки України. Через блокаду морського узбережжя та захоплення частини територій Донецької, Запорізької, Херсонської областях були закриті морські порти Бердянськ, Маріуполь, Скадовськ, Херсон [21], що призвело до посиленого використання річкових портів Дунайського регіону (порти Усть-Дунайськ, Ізмаїл, Рені). Зміни в судноплавних маршрутах і рибальській діяльності негативно вплинули на стан берегової лінії, а також посилили наявні проблеми прибережної та морської екосистеми.

Багато прибережних і морських екосистем України опинилися під серйозною загрозою внаслідок хімічного та акустичного забруднення, фізичного ушкодження чутливих ареалів, а також втрати систем управління та моніторингу стану довкілля. Обстріли військово-морських об'єктів та суден, цивільного судноплавства, прибережних населених пунктів, портової інфраструктури та гідротехнічних споруд водогосподарського комплексу призвели до масштабного забруднення річок, водосховищ і територіального моря. Це забруднення зумовлене як прямим потраплянням у водне середовище шкідливих речовин із ракет, снарядів та військової техніки, так і їх подальшим зливом, просочуванням у ґрунти в зонах активних бойових дій [22]. Ситуацію ускладнює недостатній рівень або повна відсутність очищення стічних вод після їх використання у побуті, промисловості та сільському господарстві, що створює додаткове навантаження на водні екосистеми та загрожує їх деградацією.

Підлив рф греблі Каховської гідроелектростанції призвів до зниження рівня води, обміління та відокремлення озер, проток від основного русла річки Дніпро, підтоплення території Каховської гідроелектростанції, Херсонської нафтобази, річкового та морського портів, а також місць зберігання паливно-

мастильних мастил та небезпечних відходів, які потрапили у природне середовище. Цей підрив спричинив масову загибель водних біоресурсів, що створило потенційну загрозу для здоров'я людей від потрапляння небезпечних відходів у природне середовище, стану лісових екосистем та тваринного світу [23]. Підтвердження масштабності цього техногенного забруднення наводиться у результатах досліджень, проведених Інститутом гідробіології НАН України. У межах комплексної оцінки екосистемних змін, спричинених руйнацією Каховської ГЕС, було здійснено порівняльний аналіз стану поверхневих і підземних вод, а також до- нних відкладів у річці Дніпро, Дніпро-Бузькому лимані та Одеській затоці Чорного моря за 2020 та 2023 рр. Отримані результати свідчать про суттєве погіршення якості водного середовища внаслідок підриву Кахов- ської гідроелектростанції, зокрема, у водному середовищі було виявлено 106 органічних забруднювачів, серед яких переважали пестициди та продукти їх розпаду, що є прямим свідченням масштабного техноген- ного забруднення [24].

В цілому, за даними Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України шкода завдана водним ресурсам оцінюється в 104,4 млрд. грн, в тому числі забруднення водних об'єктів – 60, 18 млрд. грн., засмічення водних об'єктів – 9, 42 млрд. грн, забруднення морських вод – 8,03 млрд. грн [25].

Таким чином, ще до початку повномасштабної війни стан використання та охорони водних ресур- сів в Україні залишався незадовільним, а війна в Україні лише поглибила наявні проблеми, спричинила масштабні забруднення водних ресурсів, деградацію прибережних і морських екосистем, призвела до ви- никнення екологічної кризи та продемонструвала важливість екологічної безпеки як невід'ємної складової національної безпеки України.

Загальновідомо, що забезпечення екологічної безпеки у сфері водних ресурсів переслідує декілька цілей, серед яких: охорона та відновлення водних ресурсів і пов'язаних з ними екосистем та їх здатності надавати основні послуги; збереження та відновлення гідрологічного циклу; забезпечення своєчасного по- стачання достатньої кількості та якості води для задоволення побутових, екологічних, промислових, сіль- ськогосподарських та інших потреб у часі; управління водними послугами; управління компромісами для збалансування попиту та пропозиції на воду; запобігання та управління ризиками виникнення стихійних лих, що пов'язані з водними ресурсами, а також адаптація до наслідків, пов'язаних зі зміною клімату [26].

Для досягнення цих пріоритетних напрямів в Україні була схвалена Водна стратегія України на пе- ріод до 2050 року [27], затверджено Стратегію морської безпеки України [28], плани управління річковими басейнами Дунаю, Причорномор'я, Приазов'я, Вісли, Дністра, Південного Бугу, Дніпра, Дону [29]. Так, зокрема, до стратегічних цілей Водної стратегії України на період до 2050 року, належать: забезпечення рівного доступу до якісної і безпечної для здоров'я людини питної води і належаних санітарно-профілак- тичних заходів (ціль 1), поліпшення якісного стану водних об'єктів шляхом досягнення та підтримання «доброго» екологічного та хімічного стану масивів поверхневих вод, екологічного потенціалу штучних або істотно змінених масивів поверхневих вод, кількісного та хімічного стану підземних вод (ціль 2), за- безпечення необхідної кількості водних ресурсів для відновлення та оздоровлення водних екосистем і до- сягнення стійкого водозабору та водопостачання (ціль 3), скорочення зростаючих ризиків нестачі води та надлишку води (ціль 4), запровадження інтегрованого управління водними ресурсами за басейновим принципом та принципів Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) щодо водного вря- дування в районах річкових басейнів, у прибережних і морських водах (ціль 5) [27].

Взявши на себе зобов'язання про забезпечення дотримання глобальних цілей сталого розвитку до 2030 року, розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29 листопада 2024 року № 1190-р «Деякі питання забезпечення досягнення Цілей сталого розвитку України» було переглянуто та затверджено онов- лений перелік завдань і відповідних індикаторів для моніторингу досягнення Цілей сталого розвитку на період до 2030 року. Зокрема, у межах Цілі 6 «Чиста вода та належні санітарні умови» виокремлено такі завдання, як забезпечення покращення якості води водних об'єктів шляхом зменшення обсягу скидання неочищених стічних вод (завдання 3), забезпечення сталого водокористування (завдання 4), забезпечення впровадження інтегрованого управління водними ресурсами (завдання 5). З-поміж завдань Цілі 11 «Сталий розвиток міст і громад» слід виділити забезпечення доступу мешканців міст до водних об'єктів та лісо-пар- кових зон (завдання 3), зменшення негативного впливу територіальних громад на навколишнє природне середовище (завдання 5). Важливим завданням Цілі 12 «Відповідальне споживання та виробництво» є сприяння сталому управлінню та ефективному використанню природних ресурсів (завдання 3). Ціль 13 «Збереження морських ресурсів» передбачає зниження рівня забруднення і засмічення морського серед- овища (завдання 1), Забезпечення сталого використання і захисту морських та прибережних екосистем,

підвищення рівня стійкості та відновлення (завдання 2), запровадження ефективного регулювання видобутку морських біоресурсів (завдання 3) [30].

Варто також звернути увагу, що для України сьогодні важливим залишається проведення аналітичної і стандартизованої оцінки шкоди та збитків, завданих внаслідок збройної агресії рф. Відповідно до Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії російської федерації, Державна екологічна інспекція України, як центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів [31], є відповідальною за визначенням збитків, завданих водним ресурсам [32]. Зокрема, Державна екологічна інспекція України визначає збитки, заподіяні внаслідок забруднення та засмічення вод; збитки, заподіяні внаслідок самовільного, зокрема незаконного, користування водними ресурсами; збитки, заподіяні навколишньому природному середовищу в межах територіального моря, виключної (морської) економічної зони та внутрішніх морських вод України в Азовському та Чорному морях. Так, наприклад, визначення розміру збитків, заподіяних внаслідок забруднення та/або засмічення вод, самовільного користування водними ресурсами внаслідок збройної агресії рф проводиться на підставі дослідження численних матеріалів, зокрема: матеріалів огляду місця події, інструментально-лабораторних вимірювань, даних візуальних спостережень, аерофотозйомки, дистанційного зондування Землі, державного моніторингу вод, первинного обліку водокористування, розрахункових методів, опрацювання експертних оцінок чи встановлених розслідуваннями або оцінених у результаті еколого-гідрологічних вишукувань, судових документів, документів дозвільного характеру, проектної документації, паспортів артезіанських свердловин, паспортних даних механізмів (засобів) для забору та використання вод, технологічних регламентів, індивідуальних норм водоспоживання та водовідведення, звіту про використання води, податкової декларації екологічного податку, податкової декларації з рентної плати за спеціальне використання води, матеріалів, отриманих в ході проведення слідчих дій правоохоронними органами, опрацювань експертних висновків, пояснень, довідок, документів, матеріалів, відомостей, отриманих, зокрема, з будь-яких джерел, оперативних повідомлень фізичних та юридичних осіб [32].

Висновки. Проведений аналіз нормативно-правових актів, які приймалися протягом незалежності до початку війни України з питань забезпечення раціонального використання і охорони вод, а також відтворення водних ресурсів, надав можливість зробити висновок, що накопичення численних екологічних проблем у сфері використання, охорони та відтворення водних ресурсів призвело до виникнення проблем забруднення, виснаження водних ресурсів та деградації водних екосистем. Війна в Україні поглибила наявні проблеми, спричинила масштабні забруднення водних ресурсів, деградацію прибережних і морських екосистем, та продемонструвала важливість екологічної безпеки як невід'ємної складової національної безпеки України.

Подолання наслідків війни та забезпечення екологічної безпеки водних ресурсів України є можливим лише за умови поєднання екологічної, економічної та соціальної складових у процесі відновлення та розвитку. У цьому контексті пріоритетну роль набуває не лише належне формування державної екологічної політики, а й ефективність її практичної реалізації, оновлення підходів до публічного адміністрування, налагодження міжвідомчої взаємодії та активне залучення наукового потенціалу. Такий комплексний підхід сприятиме створенню стійкої та дієвої системи сталого управління водними ресурсами в Україні, здатної адекватно реагувати на сучасні кліматичні та екологічні загрози.

Список використаних джерел

1. Буцьких Д. О. Адміністративно-правова охорона водних ресурсів України: дис. ...доктора філософії за спец. 081 Право. Дніпро, 2023. 261 с.
2. Легеза Є. та Легеза Ю. Адміністративно-правові засади охорони водних ресурсів. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2023. № 2. С116-120. DOI <https://doi.org/10.51547/rpp.dp.ua/2023.2.19>.
3. Рогозіннікова К. С. Принципи екологічної політики Європейського Союзу: виклики й орієнтири для України. *Вчені записки Таврійського Національного університету імені В. І. Вернадського. Юридичні науки*. 2023. Том 34 (73). № 6. С. 49–55.
4. Кузнецова Л.В., Горбаченко Ю.М., Пасинчук К.М. Водно-екологічна безпека як складовий елемент національної безпеки України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 4. С. 225–228. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-4/51>.

5. Безсонний В.Л. Забезпечення екологічної безпеки поверхневих джерел водопостачання в умовах упродовження положень Водної рамкової директиви ЄС: монографія. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2023. 114 с.
6. Царенко О., Стецун Р. Публічне адміністрування морського простору. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. № 3. С.201-206. DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2021.3.3>.
7. Рябець К.А. Організаційно-правові передумови виникнення проблем у державному управлінні в галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2022. № 1. С. 151–156. DOI:10.32886/instzak.2022.01.15.
8. Хаєцький Г., Антонюк Ю. Екологічний стан водних ресурсів у Вінницькій області та шляхи його покращення. *Науковий вісник Вінницької академії безперервної освіти. Серія «Екологія. Публічне управління та адміністрування»*. 2024. № 2. С. 85–90. DOI <https://doi.org/10.32782/2786-5681-2024-2.10>.
9. Кануннікова Н. О., Гайдучок О. Г., Томашевський Р. С., Воробйов Б. В., Князева Г. О., Сакун А. О., Шестопалов О. В. Сучасний стан водних ресурсів басейну Дніпра в у порівнянні з річками інших країн. *Український журнал природничих наук*. 2024. № 9. С. 314–322. DOI <https://doi.org/10.32782/naturaljournal.9.2024.32>.
10. Водний кодекс України: Закон України від 06.06.1995 № 213/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213/95-%D0%B2%D1%80#Text> [дата звернення: 10.03.2025].
11. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 № 1264-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12?find=1&text=%D0%B2%D0%BE%D0%B4#w1_1 [дата звернення: 08.03.2025].
12. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року: Закон України від 28.02.2019 № 2697-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19?find=1&text=%D0%B2%D0%BE%D0%B4#Text> [дата звернення: 04.03.2025].
13. Про Основні напрями державної політики України у галузі охорони дозкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки: постанова Верховної Ради України від 05.03.1998 № 188/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/188/98-%D0%B2%D1%80#Text> [дата звернення: 11.03.2025].
14. Про схвалення Концепції національної екологічної політики України на період до 2020 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.10.2007 № 880-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/880-2007-%D1%80?find=1&text=%D0%B2%D0%BE%D0%B4#Text> [дата звернення: 10.03.2025].
15. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року: Закон України від 21.12.2010 № 2818-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2818-17#Text> [дата звернення: 12.03.2025].
16. Про схвалення Концепції реформування системи державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища: розпорядження Кабінету Міністрів України від 31.05.2017 № 616-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/616-2017-%D1%80#Text> [дата звернення: 13.03.2025].
17. Про затвердження Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на період до 2025 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 21.04.2021 № 443-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/443-2021-%D1%80#Text> [дата звернення: 14.03.2025].
18. Про схвалення Морської природоохоронної стратегії України: розпорядження Кабінету Міністрів України від 11.10.2021 № 1240-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1240-2021-%D1%80#Text> [дата звернення: 12.03.2025].
19. Про схвалення Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 20.10.2021 № 1363-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1363-2021-%D1%80#Text> [дата звернення: 14.03.2025].
20. Яцик А.В. Водні ресурси: використання, охорона, відтворення, управління: Підручник для студентів вищих навч. закладів / А.В. Яцик, Ю.М. Грищенко, Л.А. Волкова, І.А. Пашенюк. Київ: Генеза, 2007. 360 с.
21. Про закриття морських портів: наказ Міністерства інфраструктури України від 28.04.2022 № 256. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0470-22#Text> [дата звернення: 13.03.2025].
22. Обсерваторія конфліктів і довкілля та Екологічної мережі «Зой». Екологічні наслідки війни проти України . попередня річна оцінка (лютий 2022-лютий 2023). Підсумки та рекомендації. URL: https://ceobs.org/wp-content/uploads/2024/09/OSCE-Ukraine-cons_UKR.pdf [дата звернення: 12.03.2025].

23. Офіційний ресурс Міндовкілля «ЕкоЗагроза». Оперативна інформація за наслідками підриву Каховської ГЕС станом на 06:00 13.06.2023. URL: <https://ecozagroza.gov.ua/news/119> [дата звернення: 13.03.2025].
24. Про екологічні наслідки руйнування греблі Каховської ГЕС: постанова Президії Національної академії наук України від 06.09.2023 № 313. URL: <https://files.nas.gov.ua/PublicMessages/Documents/0/2023/09/230915121937204-4928.pdf> [дата звернення: 12.03.2025].
25. Офіційний ресурс Міндовкілля «ЕкоЗагроза». Завдані збитки. Водні ресурси. URL: <https://ecozagroza.gov.ua/damage/water> [дата звернення: 12.03.2025].
26. Рекомендації Ради ОЕСР щодо водних ресурсів. URL: <https://mepr.gov.ua/wp-content/uploads/2024/07/Dodatok-1.-REKOMENDATSIYI-RADY-OESR-SHHODO-VODNYH-RESURSIV.pdf> [дата звернення: 10.03.2025].
27. Про схвалення Водної стратегії України на період до 2050 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 09.12.2022 № 1134-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1134-2022-%D1%80#Text> [дата звернення: 10.03.2025].
28. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 17 липня 2024 року «Про Стратегію морської безпеки України»: указ Президента України від 17.07.2024 № 468/2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/468/2024#Text> [дата звернення: 10.03.2025].
29. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. Плани управління річковими басейнами 2025-2030 роки. URL: <https://mepr.gov.ua/diyalnist/plany/plany-upravlinnya-richkovymy-basejnamy-2025-2030-roky/> [дата звернення: 12.03.2025].
30. Деякі питання забезпечення досягнення Цілей сталого розвитку в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України від 29.11.2024 № 1190-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1190-2024-%D1%80?find=1&text=%D0%B2%D0%BE%D0%B4#Text> [дата звернення: 13.03.2025].
31. Про затвердження Положення про Державну екологічну інспекцію України: постанова Кабінету Міністрів України від 19.04.2017 № 275. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/275-2017-%D0%BF#Text> [дата звернення: 11.03.2025].
32. Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації: постанова Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 № 326. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-2022-%D0%BF#Text> [дата звернення: 14.03.2025].
33. Про затвердження Методики визначення збитків, заподіяних внаслідок забруднення та/або засмічення вод, самовільного користування водними ресурсами: Наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 21.07.2022 № 252. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0900-22#Text> [дата звернення: 14.03.2025].

References

1. Butskykh, D. O. (2023). Administratyvno-pravova okhорona vodnykh resursiv Ukrainy [*Administrative and legal protection of water resources of Ukraine*]: dys. ...doktora filosofii: 081 Pravo. Dnipropetrovskiy derzhavnyi universytet vnutrishnikh sprav. Dnipro [in Ukrainian].
2. Leheza, Ye. & Leheza, Yu. (2023). Administratyvno-pravovi zasady okhорony vodnykh resursiv [Administrative and legal principles of protection of water resources]. *Dniprovskiy naukoviy chasopys publichnoho upravlinnia, psykholohii, prava - nipro Scientific Journal of Public Administration, Psychology, Law*, 2, 116-120. DOI <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2023.2.19> [in Ukrainian].
3. Rohozinnikova, K. S. (2023). Pryntsypy ekolohichnoi polityky Yevropeiskoho Soiuzu [Principles of the european union environmental policy: challenges and guidelines for Ukraine]: vyklyky y oriientyry dlia Ukrainy. *Vcheni zapysky Tavriiskoho Natsionalnoho universytetu imeni V. I. Vernadskoho. Yurydychni nauky - Challenges and Guidelines for Ukraine. Scientific Notes of the V. I. Vernadsky Taurida National University. Legal Sciences, Tom 34 (73), No 6*, 49-55 [in Ukrainian].
4. Kuznetsova, L.V., Horbachenko, Yu. M. & Pasynchuk, K. M. (2022). Vodno-ekolohichna bezpeka yak skladovyi element natsionalnoi bezpeky Ukrainy [Water and environmental security as a component element of Ukraine's national security]. *Yurydychni naukovyi elektronnyi zhurnal - Legal scientific electronic journal*, 4, 225-228. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-4/51> [in Ukrainian].
5. Bezsonnyi, V. L. (2023). Zabezpechennia ekolohichnoi bezpeky poverkhnevyykh dzherel vodopostachannia v umovakh uprovdzhennia polozhen Vodnoi ramkovoi dyrektyvy YeS [Ensuring environmental safety of surface

- water supply sources in the conditions of implementation of the provisions of the EU Water Framework Directive*]: monohrafiia. Kharkiv: KhNEU im. S. Kuznetsia [in Ukrainian].
6. Tsarenko, O. & Stetsun, R. (2021). Publichne administruvannia morskoho prostoru [Public administration of maritime space]. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo - Entrepreneurship, economy and law*, 3, 201-206. DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2021.3.3> [in Ukrainian].
 7. Riabets, K. A. (2022). Orhanizatsiino-pravovi peredumovy vynyknennia problem u derzhavnomu upravlinni v haluzi vykorystannia i okhorony vod ta vidtvorennia vodnykh resursiv [Organization and legal preconditions for the emergence of problems in public administration in the field of use and protection of water and reproduction of water resources]. *Naukovi zapysky Instytutu zakonodavstva Verkhovnoi Rady Ukrainy - Scientific Notes of the Institute of Legislation of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 1, 151-156. DOI:10.32886/instzak.2022.01.15 [in Ukrainian].
 8. Khaietskyi, H. & Antoniuk, Yu. (2024). Ekolohichni stan vodnykh resursiv u Vinnytskii oblasti ta shliakhy yoho pokrashchennia [Ecological state of water resources in Vinnitsia region and ways to improve it]. *Naukovyi visnyk Vinnytskoi akademii bezperervnoi osvity. Seriiia «Ekolohiia. Publichne upravlinnia ta administruvannia» - Scientific Bulletin of Vinnytsia Academy of Continuing Education. Series «Ecology. Public management and administration»*, 2, 85-90. DOI <https://doi.org/10.32782/2786-5681-2024-2.10> [in Ukrainian].
 9. Kanunnikova, N. O., Haiduchok, O. H., Tomashevskyi, R. S., Vorobiov, B. V., Kniazieva H. O., etc. (2024). Suchasnyi stan vodnykh resursiv baseinu Dnipra v u porivnianni z richkami inshykh krain [The current state of water resources in the Dnipro basin compared to other countries]. *Ukrainskyi zhurnal pryrodnychyykh nauk - Ukrainian Journal of Natural Sciences*, 9, 314-322. DOI <https://doi.org/10.32782/naturaljournal.9.2024.32> [in Ukrainian].
 10. *Vodnyi kodeks Ukrainy [Water Code of Ukraine]*: Zakon Ukrainy vid 06.06.1995 № 213/95-VR. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213/95-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].
 11. *Pro okhoronu navkolyshnoho pryrodnoho seredovyscha [Pro okhrona navkolyshnoho pryrodnoho sere-dovyscha]*: Zakon Ukrainy vid 25.06.1991 № 1264-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12?find=1&text=%D0%B2%D0%BE%D0%B4#w1_1 [in Ukrainian].
 12. *Pro Osnovni zasady (stratehiiu) derzhavnoi ekolohichnoi polityky Ukrainy na period do 2030 roku [For the basic principles (strategy) of the ecological policy of Ukraine for the period up to 2030]*: Zakon Ukrainy vid 28.02.2019 № 2697-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19?find=1&text=%D0%B2%D0%BE%D0%B4#Text> [in Ukrainian].
 13. *Pro Osnovni napriamy derzhavnoi polityky Ukrainy u haluzi okhorony dozkillia, vykorystannia pryrodnykh resursiv ta zabezpechennia ekolohichnoi bezpeky [Pro Osnovni naprimiamy derzhavnoi politiki Ukrainy u haluzi okhorony dozkillia, vykorystannia pryrodnykh resursiv ta zabezpechennia ekolohichnoi bezpeky]*: postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 05.03.1998 № 188/98-VR. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/188/98-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].
 14. *Pro skhvalennia Kontseptsii natsionalnoi ekolohichnoi polityky Ukrainy na period do 2020 roku [Pro skhva-lennia Kontseptsii natsionalnoi ekologokhichnoi politiki Ukrainy na period do 2020 roku]*: rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 17.10.2007 № 880-r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/880-2007-%D1%80?find=1&text=%D0%B2%D0%BE%D0%B4#Text> [in Ukrainian].
 15. *Pro Osnovni zasady (stratehiiu) derzhavnoi ekolohichnoi polityky Ukrainy na period do 2020 roku [Pro osnov-ni zasady (stratehiiu) derzhavnoi ekologokhichnoi politiki Ukrainy na period do 2020 roku]*: Zakon Ukrainy vid 21.12.2010 № 2818-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2818-17#Text> [in Ukrainian].
 16. *Pro skhvalennia Kontseptsii reformuvannia systemy derzhavnoho nahliadu (kontroliu) u sferi okhorony navkolyshnoho pryrodnoho seredovyscha [On Approval of the Concept of Reforming the System of State Su-pervision (Control) in the Field of Environmental Protection]*: rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 31.05.2017 № 616-r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/616-2017-%D1%80#Text> [in Ukrainian].
 17. *Pro zatverdzhennia Natsionalnoho planu dii z okhorony navkolyshnoho pryrodnoho seredovyscha na period do 2025 roku [On approval of the National Action Plan for Environmental Protection for the period up to 2025]*: rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 21.04.2021 № 443-r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/443-2021-%D1%80#Text> [in Ukrainian].
 18. *Pro skhvalennia Morskoi pryrodookhoronnoi stratehii Ukrainy [On approval of the Marine Environmental Strategy of Ukraine]*: rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 11.10.2021 № 1240-r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1240-2021-%D1%80#Text> [in Ukrainian].

19. *Pro skhvalennia Stratehii ekolohichnoi bezpeky ta adaptatsii do zminy klimatu na period do 2030 roku [On approval of the Strategy of Environmental Security and Adaptation to Climate Change for the period up to 2030]*: rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 20.10.2021 № 1363-r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1363-2021-%D1%80#Text> [in Ukrainian].
20. Yatsyk, A. V. [2007]. *[Water resources: Vodni resursy: vykorystannia, okhrona, vidtvorenna, upravlinnia use, protection, reproduction, management]*: Pidruchnyk dlia studentiv vyshchych navch. zakladiv / A.V. Yatsyk, Yu.M. Hryshchenko, L.A. Volkova, I.A. Pasheniuk. K.: Heneza [in Ukrainian].
21. *Pro zakryttia morskyykh portiv [On the closure of seaports]*: nakaz Ministerstva infrastruktury Ukrainy vid 28.04.2022 № 256. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0470-22#Text> [in Ukrainian].
22. *Observatoriia konfliktiv i dovkillia ta Ekolohichnoi merezhi «Zoi». Ekolohichni naslidky viiny proty Ukrainy. Poperednia richna otsinka (liutyi 2022-liutyi 2023). Pidsumky ta rekomendatsii [Conflict and Environment Observatory and Zoy Environmental Network. Environmental consequences of the war against Ukraine. preliminary annual assessment (February 2022-February 2023). Results and recommendations]*. URL: https://ceobs.org/wp-content/uploads/2024/09/OSCE-Ukraine-cons_UKR.pdf [in Ukrainian].
23. *Ofitsiyni resurs Mindovkillia «EkoZahroza» [Official resource of the Ministry of Environment «EcoThreat»]*. Operatyvna informatsiia za naslidkamy pidryvu Kakhovskoi HES stanom na 06:00 13.06.2023. URL: <https://ecozagroza.gov.ua/news/119> [in Ukrainian].
24. *Pro ekolohichni naslidky ruinuвання hrebli Kakhovskoi HES [On the environmental consequences of the destruction of the Kakhovka HPP dam]*: postanova Prezydii Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy vid 06.09.2023 № 313. URL: <https://files.nas.gov.ua/PublicMessages/Documents/0/2023/09/230915121937204-4928.pdf> [in Ukrainian].
25. *Ofitsiyni resurs Mindovkillia «EkoZahroza» [Official resource of the Ministry of Ecology «EcoThreat»]*. Zavdani zbytky. Vodni resursy. URL: <https://ecozagroza.gov.ua/damage/water> [in Ukrainian].
26. *Rekomendatsii Rady OESR shchodo vodnykh resursiv [OECD Council Recommendations on Water Resources]*. URL: <https://mepr.gov.ua/wp-content/uploads/2024/07/Dodatok-1.-REKOMENDATSIYI-RADY-OESR-SHHODO-VODNYH-RESURSIV.pdf> [in Ukrainian].
27. *Pro skhvalennia Vodnoi stratehii Ukrainy na period do 2050 roku [On approval of the Water Strategy of Ukraine for the period up to 2050]*: rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 09.12.2022 № 1134-r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1134-2022-%D1%80#Text> [in Ukrainian].
28. *Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 17 lypnia 2024 roku «Pro Stratehiu morskoi bezpeky Ukrainy» [On the Decision of the National Security and Defense Council of Ukraine of July 17, 2024 «On the Maritime Security Strategy of Ukraine»]*: ukaz Prezidenta Ukrainy vid 17.07.2024 № 468/2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/468/2024#Text> [in Ukrainian].
29. *Ministerstvo zakhystu dovkillia ta pryrodnykh resursiv Ukrainy. Plany upravlinnia richkovymi baseinamy 2025-2030 roky [Ministry of Environmental Protection and Natural Resources of Ukraine. River Basin Management Plans 2025-2030]*. URL: <https://mepr.gov.ua/diyalnist/plany/plany-upravlinnya-richkovymi-baseinamy-2025-2030-roky/> [in Ukrainian].
30. *Deiaki pytannia zabezpechennia dosiahnennia Tsilei staloho rozvytku v Ukraini [Some issues of ensuring the achievement of the Sustainable Development Goals in Ukraine]*: rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 29.11.2024 № 1190-r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1190-2024-%D1%80?find=1&text=%D0%B2%D0%BE%D0%B4#Text> [in Ukrainian].
31. *Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Derzhavnu ekolohichnu inspektsiiu Ukrainy [On Approval of the Regulation on the State Environmental Inspection of Ukraine]*: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 19.04.2017 № 275. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/275-2017-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
32. *Pro zatverdzhennia Poriadku vyznachennia shkody ta zbytkiv, zavdanykh Ukraini vnaslidok zbroinoi ahresii Rosiiskoi Federatsii [On approval of the Procedure for determining the damage and losses caused to Ukraine as a result of the armed aggression of the Russian Federation]*: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 20.03.2022 № 326. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-2022-%D0%BF#Tex> [in Ukrainian].
33. *Pro zatverdzhennia Metodyky vyznachennia zbytkiv, zapodiianykh vnaslidok zabrudnennia ta/abo zasmichennia vod, samovilnoho korystuvannia vodnymy resursamy [On Approval of the Methodology for Determining Damages Caused by Water Pollution and/or Water Pollution, Unauthorized Use of Water Resources]*: Nakaz Ministerstva zakhystu dovkillia ta pryrodnykh resursiv Ukrainy vid 21.07.2022 № 252. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0900-22#Text> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 25.02.2025